

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Khall 10.02.2025 § 56
26/02.08.00/2025

Valmistelija Hallintojohtaja Kyllönen Pinja, puh. 044 7255223

Johdanto

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 20 päivänä helmikuuta 2024 työryhmän valmistelemaan hankintalainsäädännön muutoksia pääministeri Petteri Orpon hallituksen hankintalakiin liittyvien hallitusohjelmakirjausten mukaisesti. Työryhmä päätti työnsä 30.11.2024 ja luovutti hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksensa työ- ja elinkeinoministeriölle tammikuussa 2025.

Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on useita hankintalakiin liittyviä kirjauksia. Hallitusohjelman jaksossa 6.2 Reilumman kilpailun Suomi todetaan, että hallitus tavoittelee keskipitkällä aikavälillä julkisista hankinnoista merkittävää kustannussäästöä turvatakseen laadukkaat palvelut. Työryhmän toimesta on valmisteltu luonnos hallituksen esitykseksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta.

Tavoitteet

Hallituksen esityksen tavoitteena on parantaa julkisten hankintojen tehokkuutta ja kustannussäästöjä sekä turvata laadukkaat julkiset palvelut. Hankintalakia uudistetaan muun muassa edistämällä markkinakartoitusta ja hankinnan huolellista valmistelua. Hallitusohjelman mukaisesti ehdotuksessa esitetään sidosyksiköiden käytön rajoittamista hankintojen toteuttamisessa asettamalla sidosyksikön omistukselle yleisen edun huomioon ottava vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus (10 prosenttia). Esityksellä pyritään lisäämään erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksia julkisiin tarjouskilpailuihin sekä parannetaan hankintojen vastuullisuutta ja edistetään huoltovarmuuden ja turvallisuuden toteutumista myös sopimuskauden aikana. Ehdotuksella parannetaan myös hankintojen valvontaa.

Hallitusohjelmakirjausten toteuttamisen lisäksi mietinnössä esitetään tehtäväksi hankintalakiin ja erityisalojen hankintalakiin sekä rikosrekisterilakiin eräitä säädöshuoltoon liittyviä muita muutoksia.

Lait on tarkoitettu tulevan voimaan 1.1.2026.

Linkit

<https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM014:00/2024> -

Esittelijä Kaupunginjohtaja Juntunen Juhana

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa seuraavan, Kuntaliiton ja 16 maakunnan liiton yhteisen kannanoton (29.1.2025) mukaisen lausunnon ao. lausuntopyyntöön:

Lakiesitys vaikeuttaa lakisääteisten tehtävien hoitamista kunnissa - 10 prosentin vähimmäisomistusvaatimuksesta tulee luopua.

15.1.2025 lausunnonle tullut hallituksen lakiesitys hankintalain ja erityisalojen hankintalain muuttamisesta uhkaa kuntapalvelujen tuottamista eri puolilla Suomea. Esimerkiksi jätehuollon, ateria- ja ICT-palvelujen, puhtaus- ja kunnossapitopalvelujen sekä muiden tukipalvelujen yhtiöt jouduttaisiin uuden lain myötä purkamaan ja rakentamaan uudelleen.

Kuhmon kaupunki esittää, että 10 prosentin kategorisesta vähimmäisomistusvaatimuksesta tulee luopua tai vähintään säätää mahdollisuus poiketa siitä. Omistusosuusvaatimuksessa tulisi ottaa huomioon toimialakohtaiset, alueelliset sekä omistajakohtaiset erot ja muut painavan julkisen intressin huomioon ottavat erityispiirteet. Lisäksi muutoksille esitettyjen siirtymäaikojen tulee olla merkittävästi pidempiä kuin hallituksen esityksessä.

Samaan aikaan Kuhmon kaupunki toteaa, että in house -yhtiöitä tulee käyttää vain, kun omistajat pystyvät määräämään yhtiön suunnasta. Kuhmon kaupungin mielestä on tärkeää puuttua ilmiselviin in house -järjestämisen väärinkäyttöihin, mutta hyvin toimivaa, pitkäjänteistä ja satoja yhtiöitä koskevaa järjestelmää ei tule romuttaa yksittäisten tapausten perusteella.

Hallitus esittää ohjelmansa mukaisesti kuntien sidosyhtiöiden käyttöä koskevia rajoituksia, joiden mukaan sidosyksikön omistajakunnilla tulisi olla vähintään 10 prosentin mekaaninen omistusosuus. Sidosyksikkö on hankintalain mukainen, Suomessa ja Euroopassa yleinen sekä toimivaksi ja tehokkaaksi havaittu tapa järjestää kuntien ja hyvinvointialueiden toimintoja. Sidosyksikköhankinnalla tarkoitetaan tilannetta, jossa esimerkiksi kunta ostaa palveluja yhdessä muiden kuntien kanssa omistamaltaan yhtiöltä.

Esityksen mukaisena hankintalaistamme tulisi Euroopan tiukimpia. Se vaikeuttaisi erityisesti pienten ja keskisuurten kuntien toimintaa sekä kuntien yhteistyötä maakunnallisesti ja seudullisesti ja estäisi käytännössä valtakunnallisten kuntaomisteisten yhtiöiden toiminnan. Lakiesitys vaikeuttaa ja jopa vaarantaa lakisääteisten tehtävien asianmukaisen hoitamisen, kun lakimuutoksella rikottaisiin toimivat palveluiden yhdessä järjestämisen rakenteet. Vähimmäisomistusprosentti on perusteeton ja kohtelee eri kokoisia kuntia perusteetta eriarvoisesti.

Erilaisilla kunnilla on erilaiset resurssit, tarpeet ja mahdollisuudet palveluiden tuottamiseen. Siksi myös sidosyksiköiden hyödyntämisessä palveluiden

tuottamisessa on suurta vaihtelua. Sidosyksiköiden kautta tuotetut tai hankitut palvelut ovat varsinkin pienemmille kunnille taloudellinen ja kestävä tapa järjestää palvelut yhdessä muiden kuntien kanssa. Kuten KKV:n selvityksessä on todettu, esitetyn 10 prosentin vähimmäisomistusosuuden seuraukset kohdistuisivat erityisesti pieniin ja keskisuuriin kuntiin. Myös suurille kaupungeille uudistus aiheuttaisi paljon lisätyötä ja -kustannuksia, vaikka niillä onkin paremmat mahdollisuudet, osaamista ja resursseja palveluiden uudelleenorganisoimiseen.

Uudistuksen hyödyt ovat epäselvät ja epäsuhdassa palveluiden uudelleenjärjestelystä aiheutuvaan työhön ja kustannuksiin. Lain valmistelun aikana ei ole selvitetty esityksen taloudellisia vaikutuksia kuntiin tai muihinkaan toimijoihin. Uudistuksen kertaluonteiset kustannukset, jotka syntyisivät yhtiöiden ja palveluiden purkamisesta ja uudelleen organisoitumisesta, ovat suuret. Lisäksi uudistuksella olisi jatkuvaluonteisia kustannusvaikutuksia kunnille, kun niiden neuvotteluvoima ja keskittämisestä saadut edut vähenisivät. Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) on arvioinut selvitykseensä perustuen, että uudistus todennäköisesti nostaisi kustannuksia julkisella sektorilla, koska siinä ei huomioida riittävästi eri toimialojen, alueiden ja erilaisten hankintayksiköiden ja sidosyksiköiden eroja. Kuhmon kaupunki lisäksi huomauttaa, että taloushallinnon henkilöstön rekrytointiin liittyy haasteita.

Sidosyksiköiden käytön rajaaminen on merkittävä myös varautumisen ja huoltovarmuuden näkökulmasta. Markkinaehtoisten palveluiden saatavuus vaihtelee alueittain ja loppukädessä kunnalla on lakisääteinen velvoite järjestää palvelut myös tilanteissa, joissa markkinaehtoista palvelua ei ole saatavilla. Kuntien omistamat, sidosyksikkönä toimivat yhtiöt ovat keskeisiä varautumisen näkökulmasta, koska palveluita tulee tuottaa myös tilanteissa, joissa se ei olisi yksityisen sektorin näkökulmasta kannattavaa.

Päätös Kaupunginhallitus yksimielisesti hyväksyi kaupunginjohtajan päätösehdotuksen.